

Nekaj misli o sedanosti in prihodnosti učiteljskega stanu.

Najmlajšim tovarišem napisal Janko Žirovnik.

Kdor se dandanes odloči vstopiti v učiteljski stan, ta mora imeti res veliko veselja in pravi poklic za ta stan, ker sicer že lahko naprej vidi, da bi imel skoraj v vsakem drugem stanu boljši kruh in dostikrat tudi večjo zadovoljnost.

V drugih stanovih se delo kolikor toliko prizna in tudi plača, med tem ko se v učiteljskem stanu delo precej malo prizna in še bolj malo plača.

To je veliko socialno zlo, katero bodo odpravili šele resnično prosvetljeni možje, ki bodo mislili in tudi čutili socialno.

A vkljub temu ste vendarle zaželeli biti učitelji in odgojitelji. To vam je gotovo v čast. Saj hočete vstopiti v stan, ki zahteva veliko idealne požrtvovalnosti in daje človeku tudi lepo zadoščenje za trud. Ljudje, ki hrepene za ideali, gotovo bolj zadovoljno in lepše živijo, kakor pa ljudje, ki so »ut fruges consumere nati.« Ljudje, ki jim je učiteljski poklic nekaj vzvišenega, blagega, lepega in kaj vem, kaj še vse, so dobrotniki naroda — človeštva, ker ako store le svojo v postavah predpisano dolžnost, tedaj že store več, kakor pa so plačani. Blagor narodu, ki ima take idealne sinove in hčere!

In res — kaj je lepšega, nego ako človek tistega iz ilovice ustvarjenega Adama z uspehom dramji in ga dviga v rajske višave duševnega življenja?! Pravi učitelj vzgaja in uči z vsako besedo in celo z vsako kretnjo. On lahko posega v dokaj raznih slučajih v človeško življenje. On zbujajo zanimanje za naravo, za življenje in uči kako se ta narava more izkoristiti, da je življenje tem udobnejše. Končno pa privede svojega ilovnjatega Adama do tistega duševnega življenja, ki hrepeni po večnem pretvarjanju, po večnem napredku ter ga tudi res doseže sebi in svojim vrstnikom v veselje in zadoščenje.

Lahko se reče, da duhovnik začinja pri ljudeh od zgoraj dol zidati, učitelj pa od spodaj gor. Ko je pa učitelj dovedel Adama do zavednega duševnega življenja, tedaj se srečata z duhovnikom, ki je delal svojo stavbo od zgoraj dol ter se končno moral približati realnim tlem. Medtem ko učitelj v dokaj raznih slučajih lahko poseže vmes, da regulira telesno in duševno življenje, mora pa biti duhovnik na teh rečnih tleh jako oprezen, da ne zdrzne in se mu ne podere vsa stavba. Tu se torej učiteljski stan za nekaj poenov lažje giblje kakor po duhovniški.

Zato pa lahko rečemo, da je učiteljski stan **najlepši stan na svetu.**

Učiteljski stan je tisti, ki človeku ustvarja obsežen in trden temelj, na katerem potem ta živi, dela, ustvarja ter pridobiva, medtem ko drugi stanovi več ali manj le **varujejo to**, kar si je človek s svojo telesno in duševno močjo pridobil, ali pa celo samo — **uživajo to.**

Vsi drugi stanovi: duhovski, sodni, vojaški itd., n. pr. stavijo več ali manj jezoze strastem, ki so največje sovražnice srečnega življenja, učiteljski stan pa te strasti zatira že v kali in jih dostikrat tudi resnično zatira.

Toda kakor ima vsaka stvar temveč sovražnikov, čim boljša je, tako tudi učiteljskega ovira sto in sto naravnih in umetnih zaprek.

Zapreke mu dela narava, ki časih prav skopo deli talente med ljudi. Zapreke si dela sam, ako se temeljito ne pripravljajo za svoj stan in površno ali celo brezvestno opravlja svojo službo. Zapreke mu pa delajo največ ljudje, ki se prav ne zavedajo važnosti in potrebe skrbne vzgoje in dobrega pouka ter mu mečejo sto in sto polen na pot, da težje koraka proti svojemu cilju. Ljudje se pač vse premalo zavedajo, da so res potniki v tej solzni dolini, ki bi si le tedaj olajšali pot po njej,

ako bi drug drugemu **stregli**, ne pa da se **vesele zadreg** svojega bližnjega in mu jih še celo množe.

Taka velika zapreka je pa tudi ta, da svet noče, ali pa recimo **ne more** spoznati resnice, da le **najboljši ljudje** morejo biti dobri učitelji. Ako je resnica, da le pravi učitelj postavi v svojem gojencu trden temelj, na katerega bo ta postavil svojo stavbo — svoje srečno življenje, tedaj je tudi resnica, da noben drug stan ne zahteva tako popolnih, tako **celih mož**, kot jih zahteva učiteljski stan. Toda koliko ljudi je pa tako idealnih, da bi bili za velik trud in še večjo odgovornost — zadovoljni z neprimerno nizko plačo?!

Saj je čisto naravno, da ljudje od samih idealov ne morejo živeti. Primum vivere, dum philosophari! Zato pa marsikak idealist začne praktično misliti, zapusti svoj deal ter se poda — dasi morebiti s krvavim srcem — v stan, ki mu daje vsaj človeško existenco, ter opravlja dolžnosti tega prisiljenega stanu kar mehanično — zaradi ljubega kruha. — To je pa za človeštvo **očitna izguba**. Toda dokler človeštvo živi takorekoč iz roke v usta in se prenalno zaveda svojega vzvišenega stališča v vesoljnem stvarstvu, tako dolgo bo le polagoma bolje.

Namesto, da bi torej učitelje važnosti dela primerno plačali, ter potem tudi lahko izbirali najboljše mladeniče in dekleta za ta stan in jih tudi najbolj skrbno odgojili ter strokovno izobrazili, morajo biti zadovoljni z vsakim, kdor se oglasi. Umevno je, da se sami najboljše ne oglase in potem pa je tudi umevno, da iz različnega materiala niti v najboljši šoli ne morejo delati čudežev.

Iz turšične moke se dela pač dobra polenta in žganci, a nikdar — **potice.**

Vendar se pri nas, hvala Bogu, še dobi dosti idealnih ljudi, ki jim je učiteljski stan nekaj vzvišenega.

Taki so narodu — človeštvu pravi dobrotniki. Narod, ki ima take idealne ljudi, še ni izgubljen. In če se iz veselja do stanu odločijo zanj ne samo posebni talenti, nego tudi manj nadarjeni ljudje, tedaj to še ne pomeni nič slabega. Nadarjeni, idealni mladeniči se bodo hitro učili in skokoma premagovali razne ovire ter kmalu dospeli do boljših pozicij, med tem bodo pa manj nadarjeni, ki imajo pa sicer dobro voljo in pravo veselje do svojega poklica, zvesto pobirali stopinje za njimi in se tudi uveljavili v svojem delokrogu. Saj ni nikjer pribito, da mora vsakdo vse biti in vse znati. Šola ne stoji samo na eni stopnji in se ne dovrši v enem letu.

Celo življenje je **šola** in človek se vedno uči in izpopolnjuje do svoje smrti. In blagor mu, komur se posreči izpopolniti se tako, da doseže vsaj nekaj svojih idealov.

Časih so hoteli učitelje vpreči v pet formuliranih stopenj. Toda take stopnje lanko prestopajo učitelji po svojih možnostih. Na vsaki pa potrebuje šola **celih mož**. Eden bo ostal na prvi, drugi bo dosegel dve, tretji bo že preskočil tri in četrty bo že gledal naprej v šesto- sedmo itd. Da bi se le vsak zavedel dolžnosti, ki jih ima na svoji stopnji, pa bo ves ustroj šole imeniten. Saj se vendar ne more zahtevati, da bi bili vsi učenci in vsi učitelji prirojeni natanko na pet formalnih stopenj, kakor se v resnici teh pet form. stotoviti. Kdor pri pouku zna vjeti in izkoristiti pravi moment, ta je na svojem mestu, ta je pravi mož. Dandanes vedno bolj dozoreva prepričanje, da se od ljudske šole zahteva vse preveč.

Posebno se pa od otrok v ljudskošol. dobi zahteva preveč logičnega mišljenja. Psihologi in sploh poznavatelji otroške duše pravijo, da je ljudskošolska doba **mehanična doba** in da se šole po tej dobi začne razvijati logično mišljenje. Zato so pa prijatelji strogo deklariranih formalnih stopenj s svojo teorijo skoraj že pri kraju ker so zahtevali od ljudskošolske mladine tako zrelega mišljenja, kakor ga normalno nikdar ne more imeti. Ljudska

šola stori čisto dovolj, ako nauči otroke dobro brati, čedno pisati in zanesljivo računati s štirimi temeljnimi operacijami in pa da jih nauči mirno poslušati; ako jim učitelj ob priliki (n. pr. pri čitanju) daje kaka pojasnila v razvedrilo ali pa razširjenje obzorja. V teh letih je pač mehanično pridobivanje gotovih spretnosti in ne-prestano ponavljanje — **glavna stvar.**

Tu imajo manj nadarjeni učitelji prav hvaležno polje, ako imajo le toliko talenta, da privadijo svoje gojence raznim formalitetam, ki so pri vsakem pouku skoraj neobhodno potrebne, ter jih dobro uvedejo v prvotne discipline. Bolj nadarjeni se bodo pa izpopolnjevali za višje oddelke ljudske šole ali celo na meščanske in druge strokovne šole ali za deželske kmetijske šole, ki so sicer že danes nujno potrebne, katere bodo pa čisto gotovo prišle prej ali slej na vrsto.

Saj je čisto naravno, da kdor si more prislužiti na zelje še reberca, ta ne bo jedel samega zelja. In zato je tudi naravno, da kdor se more kaj bolj izobraziti in podkovati, ta ne bo ostal preprosta abecemašina.

Zato pa mi učitelji vkljub vsi današnji tugi ne smemo obupavati in rok križem držati, nego z resno pripravo in vestnim delom pripravljati boljše čase sebi in narodu.

Mi smo samo navadne mašine, **mi smo pionirji vzvišenih idej in vzvišenih ciljev.** Tega ne smemo nikdar izpustiti izpred oči. Delo za občo blaginjo nam mora biti sveto — nam mora biti — **najlepša zabava.**

saj možko dejanje krepčuje moža, a pokoj mu zdrave moči pokonča.

Obupavati pa te ne smemo in tudi ne moremo že zaradi tega ne, ker vsakdo lahko vidi, da se že svita med ljudmi, da se ljudje že precej zavedajo važnosti dobre izreje in resnega pouka. Saj že debatirajo po družtvih in časnikih o vzgoji, o šoli. Onim je splošne šole preveč, drugim zopet premalo itd. Vendar je pa to debatanje živ dokaz, da ljudje čutijo potrebo dobre šole, le na jasnem še niso, kako bi se vse to doseglo. Že zdaj so pa nekateri ljudje tako dalekovidni ali pa vsaj samoljubni, da prav dobro plačajo ali celo preplačajo zanesljive odgojitelje svojih otrok, ker se ali resnično zavedajo dolžnosti, ki jih imajo do svojega zaroda, ali si pa vsaj hočejo zagotoviti zadovoljno življenje v krogu svojih dobro izrejenih otrok.

Kolikor več pa ima narod tako zavednih družin, toliko lepša prihodnost se mu svita in toliko prej pride do svojega cilja; do lepega idealnega življenja. — Saj uči vsakdanja izkušnja, da se le skrbno odgojeni in dobro poučeni ljudje zamorejo na poti skozi življenje obračati tako, da se ne zadevajo prevečkrat ob trnje in ne sedajo v koprive.

Siabo izrejeni in površno poučen se pa zaletavajo iz trnja v koprive in iz kopriv zopet v trnje, ter končno vsi obupani omagajo dostikrat skrajno osramočeni in zapuščeni — ter padejo v prezgodnji grob ne ob tistem sožalju — **nego veselju** svojih sodobnikov. (Konec.)

I. P. CVETAN:

Iz prijateljskih pisem.

I.

Log, 3. vinotoka 19..

Pred dvema tednoma sem dospel semkaj, danes imam že vse urejeno. Ena soba mi zadostuje. Hrano imam v gostilnici nasproti šole.

Zameril mi menda ne boš, da Ti nisem precej pisal, ko sem prišel sem, ker sem imel toliko dela, da res nisem mogel. Toda danes si takorekoč ukradem čas, da Ti pišem. — Tukaj mi je bilo v začetku grozno dolgčas. Sam nisem vedel, kam bi se dejal. Drugič je pa bilo tudi dela čez glavo. Sedaj sem se malo privadil. Toda življenja ni prav nobenega. Veruj mi, da se čutim ob večerih tako za-

puščenega, da bi se najrajši kam skrili in zjokal. Pa saj ne trpim sam, imam na stotine tovarišev, ki občutijo isto, kar jaz. Imam vsaj to srečo, da sem ob veliki cesti, da vidim vsaj ljudi. Najrajši bi poletel doli v belo Ljubljano, kjer sem užil toliko srečnih in zadovoljnih ur...

Boga hvali, da si še študent; povem Ti, da ne boš več tako srečen, kakor si sedaj. Ko stopiš zadnjič čez šolski prag, takrat Te tudi zapusti srečna brezskrbnost, začne se za Te pusto, prozaično življenje. Slušaj me in pripravljaj se že sedaj za prihodnost, da jo boš toliko lažje nastopil in prebolel!

Ko sem čital, da se začne gledališka sezona, sem bil ves iz sebe. Zamislil sem se v dijaška leta, ko sem slednji večer slonel ob onem stebri in se naslajal ob poskočnih in tudi žalostnih glasovih...

Zaman je stok,
zaman je jok...

Danes Ti ne morem več pisati. Drugič pišem več, ko se potolažim.

S presrčnem pozdravom ves

Tvoj
Ratko.

II.

Log, 18. vinotoka 19..

Pisal si mi, kaj ob prostih urah delam? Odgovor: veliko. Čez glavo sem obložen z delom. Zato mi moraš tudi oprostiti, da se Ti tako malokrat oglašim. No, hvala Bogu, sedaj sem že bolj prost, kakor sem bil prve tedne; vse uradne spise sem si namreč zdaj uredil. Pripravim si vsaki dan snovi za šolo, spišem svoj dnevnik, ob tednu tednik, tupa-tam poročam kaj na okrajni šolski svet, potem sem prost. Pa kaj rečem — prost. Sem si pa nabavil toliko knjig za študij, da si ulovim komaj kako urico prostega časa. Vsak dan igram po eno ali dve uri klavir, učim se laščine, čitam poezije, Valvazorja in pa razne metodike, po katerih se ravnam pri pouku.

Časih mi postane tako otožno, da bi kar ušel od tu. Marsikateri večer gledam v duhu gledališke scene, poslušam poskočne valčke ali pa tihe melanholične akorde... Pri tem zasanjam. Iz sanj me zbudi mogočna burja, ki je v sedanjem času pri nas na dnevnem redu. — Trpim, toda prenašam bolesti mirno. Saj upam, da mi zasije lepše sonce v lepši bodočnosti... Kar se tiče šole, mi gre prav dobro od rok. Otroke v I. oddelku sem že navadil i, u, n, 1, 2 do 5. Kaj, to je napredek! Veruj mi, da stopim z nekakim spoštovanjem pred svojo čredico. Saj so vsi ti malčki izročeni meni v milost in nemilost. Rečem Ti, da smrtno greši nad milim narodom oni vzgojitelj, ki pusti otroke brez pouka in se ne briga zanj. A jaz se bojim tega greha na svoji vesti in zato delam preveč. Zabave nimam skoro nič.

O vseh Svetih grem v Trst — torej ni nič z obiskom. Dragi Ivan, ne zameri, da sem Te prej vabil, sedaj pa grem drugam. Prosim, pridi, kadar boš imel pristo in Ti je drago. Svetoval bi Ti, da prideš spomladi. Tu mora biti krasno spomladi.

Tudi sedaj je tako bujna narava, da moraš dobiti veselje do življenja in ljubezen do prirode.

Prosim Te, sporoči mi kmalu kaj iz bele Ljubljane. Ne morem je pozabiti in je ne bom nikdar.

Sporoči mi, kako živiš!

Prijateljski pozdrav!

Ratko.

III.

Log, 25. vinotoka 19..

Danes čisto kratko pismo. Kar si mi zadnjič pisal in kar me v pismu izprašuješ, Ti odgovorim prihodnjič, ko bom bolj razpoložen za to...

Zunaj je jesen. Listje rumeni, pada z dreves, kmet pospravlja s polja, postaja mrzlo... ne morem več pisati. Zakaj vsako jesen se spomnim na svoja otročja leta, ko sem doma krave pasel in koruzo pekel... Srečni, brezskrbni čas! Pri misli na ta čas mi postane tako tožno pri srcu, da... Dovolj...

Prijateljski pozdrav!

Ratko.